

KERESZTELÉSI SZERTARTÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

1 A szertartás kialakulása

Simén Domokos a keresztelest „a legközpontibb hitelvek gyakorlati alkalmazásának” tekinti. Ha ez igaz, akkor az unitárius keresztséget hitelveink kifejlődésének, történeti hullámzásának szeizmográf-jaként foghatjuk fel.

Az unitárius reformáció meghatározó elve az a felfogás, mely szerint csak az a hitelv és szertartás helyes és megtartandó, mely a Biblián alapszik. Dávid Ferenc mindjárt a kezdetkor tanította, hogy Jézus „az ő igaz evangéliumában két jegyet, két pecsétet adott, ti. a keresztséget és az Úrnak vacsoráját” (Rövid Magyarázat. Hasonmás kiadás: Kolozsvár 1910. 13.). A keresztséget az Antikrisztus megrontotta. A cél Dávid Ferenc szerint „az apostoli keresztségről való tudomány” megtisztítása és helyreállítása, melyet tömören így foglal össze:

„1550. esztendőben a keresztségbeli kenet, nyál, só, gyertya elromla, de a többi mind megmarada... 1533. esztendőben a keresztségbeli babonaságok, ördögűzések, kereszthányások megromlanának, melyek még mostan is ugyan vannak a szászoknál... 1556. esztendőben megromla a bábák, dajkák és paraszt népek által való keresztelezés... 1559. esztendőben a komaság kárhozható Laskó Jánostól, melyek még mostan is az anyaszentegyházban megtartatnak nagy sok helyen.” Majd így fejezi be: „Így jutottunk azért az Úr vacsorájának és a keresztségnak igaz értelmére, minek utána minden ördögi hamis találmányok leestének... Nem szükség azért immár azoknak megtisztításában többet munkálkodnunk, hanem csak mi magunkban, hogy az Antikrisztusnak minden rútságos szemetit kigyomláljuk a mi szívünk-ből (i.m. 33,34.).

Az unitárius reformáció a keresztséget mint bibliai eredetű szertartást megtartotta. De mivel Jézus 30 éves korában részesült a megtérés keresztségében, az unitarizmus kezdetben a felnőttek keresztsége felé hajolt, mint amely inkább megfelelt a szentírás tanításának. Ezt az állásfoglalást támogatta az 1570-ben Kolozsvárott megjelent *Könyvecske az igaz keresztényi keresztségről* c. németből fordított névtelen, anabaptista jellegű propagandakönyv a gyermekkeresztelezés ellen. 1572-ben Báthori István fejedelem többek között azzal vádolta az unitáriusokat, hogy a gyermeket keresztség nélkül is üdvözítik.

Dávid Ferenc bár tagadta az Mt 28,19-ben foglalt kereszteleési formula eredetiségét, mégis az „Atya, Fiú és Szentlélek” nevében keresztelt. Ezt igazolja Leleszi János jezsuita megállapítása is, aki 1579-ben, Dávid Ferenc elítéltetése után írta, hogy az unitáriusok az Atya, Fiú és Szentlélek nevében keresztelnek, de nem a szentháromság nevében.

Enyedi György a szentháromságra vonatkoztatható bibliai helyeket vizsgálva (*Explicationes locorum Veteris et Novi Testamenti* etc. című művében) az Mt 28,19-el kapcsolatban megjegyzi: „Jézus nevében keresztelni nem jelenti azt, hogy őt Istennek elismerjük, hanem azt, hogy az ő példáját követjük, midőn az ő meghagyásából, mintegy

helyette keresztelünk. A megkeresztelttől sem az kívántatik meg, hogy Jézus istenségét higgye, hanem hogy őt kövesse. A keresztelőtől sem, hogy e hamis tételt hirdesse, hanem hogy tegyen tanítványokká minden népeket.”

A 17. századtól a keresztelési szertartás teológiai értelmezésének alakulására a különböző kátékban találunk utalásokat. A Várfalvi Kósa János-féle kátében a keresztelés szó helyett a mosást, a mosogatást találjuk. A keresztelés a mai értelemben vett konfirmáció szerepét tölti be. Kiviláglik az alábbi kérdésekből:

— Kiknek illik keresztséggel élni?

— Akik hisznek az Úr Jézus Krisztusban és megismerik őtet Isten fiának lenni, ki által az emberi nemzettel megbékélt.

— Hiszed-e ezeket?

— Hiszem Jézus Krisztust Isten fiának lenni... s ennek bizonyására kívánom felvenni a vízzel való mosódást, úgy, mint újjászületésemnek külső jegyét.

1632-ben jelent meg Torockai Máté kátéja, mely a keresztelést így határozza meg: „A keresztség avagy mosogatás a megtért szívnek és Istennek, a megbékélt pogány embernek a jele, mellyel megbélyegeztetik, amidőn hit által... beáll a Jézus nyájának juhái közé.” A keresztény ember gyermekét meg kell-e mosogatni? Nem kell, mert a gyermekek a pogányságból megtért régi atyáknak mosódásokban mosattak és szenteltettek meg. Mi szükség megmosni azt, aki születésénél fogva magával hozza a szentséget? De még penitenciát sem tarthat, mivel bűnt sem cselekedett: nemességben született, mi szükség tehát a fiúnak atyáról reámaradott címerét újonnan megszerezni és kiváltani, mikor semmi erőszak azt tőle el nem veheti.

Torockai kátéja elvileg a gyermek- és a felnőttkeresztelés határmezsgyéjén áll. Ha a keresztelés nem egyenértékű az eredeti bűn lemosásával, akkor valóban nincs semmi értelme a gyermekkeresztelésnek. Ámde „a Jézus nyájában bárányokra, azaz kicsinyekre is van szükség, amiért is őket a keresztség által a nyájba felvenni illik”. Kezd kialakulni az a nézet, hogy a keresztelés nem egy befejezett megtérési folyamat záróköve, hanem éppen fordítva: ennek a folyamatnak az elindítása.

A felnőttek keresztelésének gyakorlatát a dési egyezés (1638) szüntette meg véglegesen, midőn kimondta, hogy a kisgyermeket az Atya, Fiú és a Szentlélek nevében kell megkeresztelni. Ez a határozat minden szigorúsága ellenére is tartalmaz pozitív vonásokat. Így pl. éppen a gyermekkeresztelés gyakorlatának az elrendelése. Igazat adunk Jakab Eleknek, aki egyik ide vonatkozó cikkében (Az anabaptizmusról — KerMagv 1876) megjegyzi, hogy a dési egyezés jót tett, midőn a gyermekkeresztelést kötelezővé tette, mert ha a felnőttkeresztelés válik egyházunkban általánossá, az ugródeszka lehetett volna az anabaptizmus felé, mely amúgy is állandóan kísértetett.

Az 1638-i dicsőszenzmártoni zsinat elrendelte, hogy a hozzánk betérőket előbb alapos tanításban kell részesíteni. Megkeresztelni csak abban az esetben szabad, ha a lelkész megbizonyosodott afelől, hogy nem nyereszkeskedési szándékkal akarnak unitáriusok lenni.

A dési komplanáció értelmében Apafi Mihály az unitáriusoktól kátét kért be ellenőrzésre. A beadott Koncz Boldizsár-féle kátét azon-

ban elutasította, és csak később engedélyezték a kinyomását. A káté 51. kérdése ez: Mi a vízzel való kereszteleés? — A testnek oly végre való megmosódása vízzel, mellyel az ember a kereszteni hitbe állását és újonnan való születését megbizonyítja. Miképpen kell megkeresztelkedni? — Az Atya, Fiú, Szentlélek nevére, *jöllehet régen az apostolok idejében a Jézus nevében* kereszteltettek meg a hívek.

A Koncz Boldizsár-féle káté a kereszteleés tárgyában újat nem hozott, de híven tükrözi azt a kompromisszumos megoldást, melyet a 17. században reánk kényszerítettek.

Ugyanezen a teológiai alapon, de már új megfogalmazásban mutatja be az unitárius kereszteleés alapelveit Demeter Márton 1732-ben kiadott kátéja, midőn így ír: „A keresztség külső jegye a belső keresztségnek, mely a szentlélektől való újjászületésben és jó lelkeknek Istennel való békességében áll.”

Kereszteleési szertartásunk kialakulásának útján figyelemreméltó lépést jelentett az a hitvallás, melyet a korondi hívek áttérítése alkalmából, válaszul a különféle rágalmakra, az egyházi főhatóság küldött meg az egyházközségeknek Almási G. Mihály püspök és Szentábrahámi Mihály aláírásával. Ebben a keresztségről ezt találjuk: „Hiszek két szakramentumokat, úgymint keresztséget és úrvacsorát, de egyiket sem hiszem elégségesnek lenni az idvességhez... Nem a szakramentumok idvezítenek, azok csak emlékeztetnek azon kötelességekre, melyet a mi Urunk előnkbe szab.”

A 17. század végén jelent meg Dimény Pál kátéja, mely a kereszteleésel kapcsolatosan felújítja a szövetség gondolatát. „A keresztség a mi Urunkkal, Istenünkkel való szövetség ismertetőjele, e szövetség megkötésének és megtartásának bélyege.”

Első szertartáskönyvünk, a *Modus rerum agendarum* csak töredékeiben áll a rendelkezésünkre. Az Almási G. Mihály-féle rövidített szövegből a kereszteleésre vonatkozóan keveset tudunk meg. A szöveg világosan tudunkra adja, hogy a kereszteleésben nem maga a liturgiális cselekmény a fontos, hanem a „lélek, mellyel a keresztséget végezzük”. „Mosogatáskor az atyák és anyák jelenlétében a pap röviden tartson tanítást a keresztség esszenciájáról.” A hozzánk bértérteket nem kell újakeresztelni, hiszen mindnyájan egy nyájnak vagyunk a juhai.

Szentábrahámi Mihály *A kereszteni hittudomány összege* c. művében a kereszteleést újszövetségi szertartásnak nevezi. „A keresztség a beavatás szertartása, vagy a kereszteni hitvallásnak nyilvános és ünnepélyes szimbóluma, mikor is az emberek hitükről vallást tesznek, és nyilvánosan kijelentik, hogy a Krisztus gyülekezetébe bekebelezettni óhajtanak. Ezt a szertartást a gyülekezet békéjének a megsértésével bementési szertartássá változtatni nem lehet. Elég, ha a jegy (a víz) és a jelzett dolog közötti hasonlóság épségben marad, tudva, hogy a keresztség nem annyira önmagáért szereztetett, mint inkább a jó lelkiismeret kereséséért.” A kereszteleés célját így határozza meg: „... a gyermeket a Krisztus tiszteletére és az élet szentségére szorosabban elkötelezni. Ha a keresztség elkötelezés, akkor mi sem természetesebb, minthogy gyermekeket kereszteljünk, hiszen az embert mindjárt élete elején kell elkötelezni a jézusi életre. Másrészt a kereszteleés célja a tanítás. Tanítani pedig gyermekeket kell. A taní-

tásra való elkötelezés a gyermekek esetében egy öntudatos és aktív nevelői tényezőt tételez fel, valakit, aki jótáll azért, hogy ez az elkötelezés ténylegesen végbe is menjen. Ezek a jótállók a szülők, a keresztszülők és a tanúk. A gyermekkeresztelés azért felsőbbrendű, mivel a nevelés személyi feltételeiről is gondoskodik. Ha valaki a keresztségből valamely oknál fogva kirekesztett, azért azt elkárhozott-nak nem tekinthetjük, mivel a keresztség magában idvességre még nem vezet." „Nem a keresztség hiánya, hanem annak megvetése a kárhozat."

Szentábrahámi óv attól, hogy a keresztséget opus operatumnak tekintsük. „A keresztség nem közvetítője a hitnek, s nem eszköze az újjászületésnek, mert a kettőnek a keresztséget meg kell előznie." Viszont a másik véletbe sem szabad esnünk, ti. hogy leértékeljük a keresztséget. „A megkeresztelték kötelezettségének a meggondolása őket a kegyesség gyakorlására élénkebbekké és a hitben állhatatosabbakká teheti." Keresztelési formulául a Máté 28,19-et ajánlja, megjegyezve, hogy helyes volna mégis az apostolok gyakorlatában mutatkozó formulát alkalmazni; ti. a Jézus nevében keresztelni.

Szentábrahámi Mihály az unitárius keresztelés teológiájának első nagy rendszerbe foglalója, szabályai még a 20. században is irányadók.

Fejérvári Sámuel a *Discursus* c. munkájában a keresztelést nevelő eljárásnak fogja fel. Követeli annak nyilvánossá tételét, s ajánlja, hogy beszédek is tartassanak. A beszéd fő témájául a keresztény nevelés problematikáját jelöli meg.

A 19. század racionalizmusa és liberalizmusa keveset foglalkozott a keresztelés ügyével. Mégis ebben a korban figyelemreméltó tanulmányok jelentek meg a Keresztény Magvetőben. A 20. század elején erőteljesen jelentkezik a reformvágy, mely előtérbe helyezi a keresztelés teológiáját és liturgiáját. Különös, hogy éppen a reformkorban nem jelentek meg önálló munkák a reformálást igénylő tárgykörökben. Azonban annál elevenebbek az ún. házi polémiák, melyeknek lecsapódásai az Unitárius Szószék hasábjain megjelent keresztelési ágendák.

2 A keresztelés teológiája

A keresztelési szertartásunk teológiája Jézus tanításában gyökerzik. Evangéliumában a fő helyet az emberformálás és az ember szolgálata foglalja el, mindent e célnak rendelt alá. Így a keresztelésnek is mint szertartásnak csak eszközérték jelentőséget tulajdonított. Jézus nem keresztelt, legalábbis az evangéliumok erről nem tudósítanak. Ő maga azonban megkeresztelkedett, és egyetlen kétes hittelességű mondatában tanítványainak is ajánlotta a keresztelést. Tény az, hogy Jézus a zsidó vallási hagyományokat tiszteletben tartotta, s így bizonyára a keresztelést is. Az evangéliumi tudósítások szerint Keresztelő János híve volt. Jól tudta, hogy a pusztai próféta alapította közösségbe csakis úgy léphet be, ha a keresztséget, a belépés külső jegyét felveszi. Ezért keresztelkedett meg a Jordán vizében. De hogy lelke mélyén nem értett teljesen egyet a keresztelés ceremóniájával és azt csak a Keresztelő János iránti tiszteletből vette fel, arra nézve komoly bizonyíték, hogy tanításában a kereszteléssel

sehol sem foglalkozik, és senkit a követői közül meg nem keresztelt: „Jézus maga nem keresztelt, hanem csak a tanítványok” (Ján 4 : 2).

A Máté 28,19-ben, melyről a bibliakritika megállapította, hogy későbbi betoldás, Jézus „elrendeli” a keresztséget. De már az első olvasásra észrevehető, hogy a hangsúly a tanításon van, a minden népek tanítvánnyá tételén. Erre figyelmeztetett Dávid Ferenc is, hogy itt a fő mondanivaló ez: „*Elmenvén tegyetek tanítványokká minden népeket.*” Ez az, amit mindenekfelett Jézus a tanítványok lelkére akart kötni. „A megkeresztelvén őket” csak mellékmondat, s ennél fogva a gondolat is, amit kifejez, másodrendű. Sokan hivatkoznak az Lk 18,15—17-re, ahol Jézus hívja magához a kisgyermeket. Ez a tény azonban nem érv amellett, hogy Jézus a keresztelésnek valóban nagy fontosságot tulajdonított volna. Ellenkezőleg, ha a keresztelésnek feltétlen híve lett volna, ezt az alkalmat felhasználna arra, hogy megkeresztelje őket. Jézus vallása nem kedvezett a ceremóniáknak; követésének ismertetőjeléül nem a keresztséget jelölte meg, hanem a szeretetet. Ha tehát Jézus tanításában a keresztség nem foglalja el azt a helyet, mellyel később a dogmakereszténységben bírt, akkor természetes, hogy hit- és életfelfogásunkban mi is csak eszközérték tulajdonítunk a keresztelésnek. Ez a szertartás a keresztténnyé nevelés rituális járuléka, dologi eszköze. Nem célérték, hanem eszközérték. Nem csatorna, melyen át belénk áramlik a kegyelem, hanem a nevelésre, a Jézus által megjelölt kötelességekre figyelmeztető eszköz. Tévedés volna azonban ebből azt vonni le, hogy a keresztelés felesleges sallang, elhanyagolható és elhanyagolandó külsőség. A keresztelés a hagyomány nyújtotta alkalom arra, hogy keresztényi mivoltunkban épüljünk és másokat is építsünk, azzal Isten országát munkáljuk. Speciálisan pedig: tegyünk valamit a megkereszteltért, építsük benne a keresztény személyiséget, valósítsuk benne Isten országát.

A keresztelés Isten előtt, az ő akaratából történik. Istenhez imádkozunk, neki adunk hálát a gyermek életéért, az ő teremtő munkáját szemléljük benne, a képmását akarjuk rávetíteni a gyermek lelki arculatára, a törvényeinek megtanulására akarunk lélekben felkészülni, az Ő gondviselésébe akarjuk ajánlani a gyermeket, a szülőket, a keresztszülőket, vele szentesítjük a szövetséget, neki teszünk fogadalmat, hogy az ő teremtő munkájában munkatársai legyünk, s folytassuk a teremtés műveletét a gyermekben.

3 A keresztelés célja

A fentiek figyelembevételével az unitárius keresztelés célját a következőkben határozhatjuk meg:

a) A keresztelés a keresztény család örömeinek a kifejezése. Az újszülött érkezése ünnep, legalábbis annak kell lennie. A keresztelés hivatott az öröm, az ünnepélyesség hangulatát érzékeltetni, hogy nagy és szent dolog történik a családban.

b) Imában és beszédben hálát mondunk Istennek, hogy jóságából kifolyólag a családot újszülöttel ajándékozta meg.

c) A gyermek bemutatása Istennek. Ez a bemutatás látszólag formai, hiszen Isten előbb „látta” a gyermeket, mint mi, nincs szükség arra, hogy neki bemutassuk az Ő teremtményét. Mégis a magunk

szempontjából szükséges ez a bemutatás, mely voltaképpen felajánlás. A gyermeket szimbolikusan „Isten kezébe tesszük le”, az Ő tulajdonába juttatjuk. A keresztelés ennek a bemutatásnak és felajánlásnak a kifejezése.

d) A keresztelés a kereszteni nevelőmunka ünnepélyes megnyitása, a kereszteni nevelés alanyának, tárgyának, módszerének, eszményeinek és eszményképének, valamint akadályainak terhes, de gyönyörűséges voltának a felmutatása.

e) A nevelőkben a gyermek iránt és a gyermekért, Isten és a társadalom előtti felelősség felébresztése.

f) A nevelők elkötelezése arra, hogy tisztüket vállalják és teljesítik.

g) A gyermek beiktatása a gyülekezetbe mint öntudatlan de létező tag.

h) Imádkozás és áldáskérés a gyermekért és szülőkért.

i) S végül a gyülekezeti egység munkálása. A keresztelés hatalmas közösségteremtő erő, amint Pál apostol írja: „Mi egy testté kereszteltetünk” (1Kor 12,13).

A célok közt nincs semmi misztikus, bennük minden a tiszta jézusi immanencia és humanizmus jegyében zajlik le. Nyilvánvaló, hogy a keresztség nem a gyermeknek szól, hiszen ő passzív tényezője annak, hanem a szülőknek, keresztszülőknek és a gyülekezetnek. Éppen ezért a keresztelés lényegében az ember- és gyülekezetformálás egyik eszköze.

4 A keresztelés meghatározása

A keresztelés az a vallásos szertartás, melyben a megkeresztelendő gyermeket Istennek és a gyülekezetnek bemutatjuk, életéért Istennek hálákat adunk, a szülőket és keresztszülőket a gyermeknek unitárius kereszteni szellemben való nevelésére elkötelezzük; a megkeresztelt gyermeket egyházunk tagjai közé ünnepélyesen felvesszük s életére, a jézusi szellemben való további fejlődésére Isten áldását kérjük.

5 A keresztelési formula

A formula kérdése sok vitára adott alkalmat. Dávid Ferenc az Mt 28,19-ben levő formulát elfogadta, de egyben kimutatta, hogy az nem bír olyan kötelező erővel, mint a tanításra utaló parancs. Enyedi György szerint: „Nem az a lényegbeli dolog, hogy kinek a nevében keresztelünk, hanem hogy keresztelés által Jézus Krisztust üdvözítőnknek lenni elismerjük.” Egy 1608-ból származó káté a Jézus nevében történő keresztelés mellett tör pálcat. Árkosi Benedek mintegy reakcióként a ránk kényszerített dési formulára így ír: „A tanítóknak kötelességük nem a formula mikéntje felett polemizálgatni, hanem a megkeresztelt lelkébe a benne [vagyis Jézusba] való hitet bevinni.” A dési egyezés alapján kiadott Koncz Boldizsár-féle káté az Atya, Fiú és Szentlélek nevében való keresztelést tette kötelezővé, de hozzáteszi: „Jóllehet, hogy az apostolok Jézus nevében kereszteltek.” A 19. század végén sokan kifogásolták az Mt 28,19 szerinti formula használatát, mivel bármennyire is próbálunk annak unitárius értelmezést adni,

mégis a szentháromságra emlékeztet. A formula körüli polémia kialakításához a korabeli bibliakritika is hozzájárult, mely kimutatta a fenti szövegből, hogy annak jézusi eredete kétes. Többen a lelkészek közül változtatták meg a formulát (Kozma Gergely, Derzsi György, Füzi Ferenc), visszaállítva az apostolok gyakorlatát, ti. a Jézus nevében való keresztelést. Egyesek, hivatkozva a keresztelés eredetére, az egy Isten nevében kereszteltek.

A formula kérdése teológiai felfogásunk tükrében nem tartozik a leglényegesebb kérdések közé. Lényeges csak egy: a tanítás, a nevelés. Ez az elv betűjében és szellemében is megegyezik a Jézus felfogásával s az unitárius történelmi tapasztalat eredményeivel egyaránt. Egyetlen más szertartásnál sem tevődik fel a kérdés, hogy azt kinek a nevében végezzük. Az úrvacsorát is Jézus szerezte, de senkinek sem jut eszébe feltenni a kérdést, kinek a nevében osztjuk ki. Hasonlóképpen azt sem kérdi senki, hogy kinek a nevében esketünk, konfirmálunk vagy temetünk. Miért fontos tehát teológiailag az, hogy egyedül a keresztelést valakinek a nevében végezzük?!

Az Mt 28,19 magán hordja az egyházi pragmatizmus bélyegét, mely szerint az apostolok és jogutódaik Jézus megbízásából, azaz jézusi hatalommal cselekednek. „Az ő nevében” az egyházi pragmatizmus nyelvén azt jelentette, hogy az ő tekintélyével, mennyei hatalmával. Ez a gondolat az egyetemes papság elvétől messze áll. Mi nem valakinek a képviselőjében, sem valamely hatalom ránk ruházott jogán végezzük szertartásainkat, hanem autonóm hivatásból, a szükségesség belátásából, hivatástudatból, a lelkiismeret sugallatából, a szolgálat kötelezettségének a tudatából.

Valaki nevében cselekedni valamit a mindennapi nyelvjárásban azt jelenti, hogy az a valaki, akinek nevében cselekszünk, cselekedte azt a valamit, s átadta a helyét, hogy mi is az ő nevében cselekedjünk tovább. Ilyen megfontolások alapján nem keresztelhetünk sem Isten, sem Jézus nevében. Mindezek alapján logikus és következetes lenne a valakinek a nevében való keresztelés gondolatát a formulából teljesen elhagyni. Azonban tekintve, hogy híveink már megszokták, s más felekezetek is gyakorolják, tűrjük meg mi is azt, de természetesen visszaállítva annak eredeti, logikus, természetes, apostoli formáját. Ha Jézus „rendelte” el a keresztelést, akkor csakis az ő nevében keresztelhetünk. Vegyük figyelembe továbbá, hogy a formula nem a gyermeknek szól, hanem a szülőknek és keresztszülőknek. És jusson kifejezésre a formulában a keresztelés célja is, sőt éppen ez a legfontosabb. Tekintetbe véve mindezen feltételeket, a következő formulát tartom keresztények, jézusinak, unitáriusnak és korszerűnek:

En téged N. a Jézus nevében megkeresztellek, a keresztény egyházközségbe ünnepélyesen felveszlek, és szüleid, keresztszüleid, nevelőid, valamint az anyaszentegyház által Jézus követésére elkötelezlek.

6 A keresztelési agenda időszzerű kérdései

Mindazon általános műfaji, homiletikai és liturgiai követelmények, amelyek meghatározzák az úrvacsorai ágendát, hangsúlyozottan érvényesek a keresztelési ágendára nézve is. A keresztelési ágendát jel-

lemző feltételek eszerint a meghatározott tárgykör, lírai hangvétel, közvetlenség, szívhezszólás, lélektani kifejtés, prófétai tónus, bizonyítéktevés.

Használjunk-e textust? Ágendairodalmunk története azt mutatja, hogy a felvilágosodásig prédikátoraink használtak textust, legtöbbször az Mt 28, 19-et. A felvilágosodás korában a keresztelési agenda pedagógiai értekezéssé alakult át, textust természetesen nem használtak. Tartott ez a szokás egészen a 20. századig, amikor annak harmincas éveiben ismét gyakorlatba jött a textushasználat. Ajánlatos használni textust, de nem feltétlen követelmény az, hogy külön szöveg kíséretében olvassuk fel, hanem beleszöve az agenda első mondatába. A szentírás bővelkedik olyan helyekben, amelyek kiválóan alkalmasok keresztelési textusra.

A keresztelési agenda nemcsak a gyülekezetnek szól, mint az úrvacsorai, hanem elsősorban a keresztelő családnak. E két szempont összeegyeztetése a legnehezebb homiletikai feladatok egyike. A textus sajátos mondanivalójának a keretei között a korszerű keresztelési agenda nem nélkülözheti az alábbi tartalmi feltételeket:

a) Fejezze ki minél reálisabban a család örömét. Élje maga a lelkész is ezt az örömet, és hitelesen adja azt vissza. Ha a gyermek nem öröm a családban, az agenda feladata felébreszteni azt a lelkekben.

b) Nemcsak az ima feladata kifejezni a hála érzését Isten iránt, hanem az ágendáé is. Mutasson rá a lelkész arra, hogy a létfolytonosság egyetemes misztériumán keresztül Isten az, aki új életet ad.

c) Mutasson rá határozottan az agenda arra, hogy maga a keresztelés nem teszi kereszténnyé a gyermeket, hanem az azt követő nevelés. Fel kell mutatni és minél konkrétan azokat a pedagógiai feladatokat, amelyek a szülőkre és keresztszülőkre hárulnak.

d) Szolgáljon annak érdekében, hogy a megkeresztelt gyermek szüleinek annak jövőjéért, boldogságáért, jellemes, erkölcsös és valóságos mivoltáért érzett felelősséget felébressze.

e) Nélkülözhetetlen követelmény a keresztény családlektan ismerete és törvényeinek érzékeltetése.

f) Feltétlenül szükséges az eszményképnek, Jézusnak a felmutatása és követhetőségének érzékeltetése.

g) A népesedés, a népszaporulat mint tematikai követelmény minden ágendában ott kell hogy legyen. A népesedés követelmény Isten és a haza iránt.

Ezek a feltételek és irányvonalak adják meg beszédünk keresztelési agenda jellegét. Ezentúl természetesen fel kell használni mindazt, amit a család sajátossága, a mi egyéniségünk, ihletettségünk és általában az aktualitás nyújt.

Alaki szempontból fontos itt is az idő rövidségének tudomásulvétele. Nem terjedhet ki időben egy agenda 10 percnél többre. Hangvétele legyen lírai, drámai, inkább érzékeltessünk, mint bizonyítsunk, élménykeltésre törekedjünk sokkal inkább, mint gondolatok közlésére. Stílusunk legyen szuggesztív, személyhez szóló stílus. A kisgyermek jelenlétének legyünk szüntelen a tudatában, s e ténynek valamennyi következményét vonjuk le. Arckifejezésünk és taglejtésünk legyen ünnepélyes, örömkifejező.

GELLÉRD IMRE

FELKÉSZÜLÉS A LELKÉSZI SZOLGÁLAT VÁLLALÁSÁRA

Az egyház lényege nem más, mint az Isten örökkévaló munkájába szegődő szolgálat. Így veszi ki részét Isten a világmindenséget szüntelenül építő terveinek, célkitűzéseinek és akarásának a munkálásából. Az egyház célja: hűségesen, teljes odaadással úgy szolgálni, hogy az gránitköve legyen annak a csodálatos jövőendő-épületnek, amit Jézus ebben a fogalomban határozott meg: Isten országa. Isten gyermekekének, az embernek olyan kiegyensúlyozott, boldog, emberhez méltó életet kell teremtenie a földön, amelyben a gondviselő Isten dicsősége ragyog, és amelyből az örökélet szívet és lelket megnyugtató, boldogító hitvalósága születhetik meg.

Jézus is prófétai hivatásának alapjául a másokért való szolgálatot tekintette: „... az embernek Fia nem azért jött, hogy neki szolgáljon, hanem hogy ő szolgáljon” (Mk 10, 45). A nyájért aggódó dolgozó, igazi pásztorról pedig ezt mondja: „... életét adja a juhokért” (Jn 10, 11). A szívből fakadó szolgálatot tehát oly értékesnek tartja, amelyért meghalni is érdemes. Természetesen Jézus nem a rabszolgaságról beszél, ő követőitől azt a szabad és hű szolgálatot várja el, amely az emberi jóságban, a szeretet meleg talajában gyökerezik. Ez a szolgálat „iga” és „teher”, de az Isten- és az emberszeretet által sugallt igát „gyönyörűségnek”, terhét pedig „könnyűnek” tartja. Ahhoz azonban, hogy az igát gyönyörűségnek és a mindennapi gondok terhét könnyűnek érezzük, egy egész életre kiterjedő, komoly önnevelési munkára van szüksége mindazoknak, akik a lelki mezők megmunkálására vállalkoznak, és azokon egyházépítő, Istennek tetsző dolgokat akarnak művelni.

Isten minden teremtményét adottságokkal látja el. A búzaszembe elrejtí az „élet-csirát”, hogy belőle aranyló búzatenger, majd betevő falat legyen. Mi is hozunk magunkkal olyan „talentumokat”, amelyekből kellő gondozás mellett milliók színpompás élete bontakozhat ki. A gyermeket kezébe veszi a család. Az édesanya megtanítja bízni és imádkozni. Az apa fegyelemre, kötelességteljesítésre és munkára; a testvérek lemondásra, önzetlenségre, jóságra és egymás megsegítésére irányítják. A tanulás, nevelés, azaz az emberré válás további útján kifejlődik jóindulatunk a nagyobb közösség iránt, kiépül személyes barátságunk embertársainkkal szemben, felébred érdeklődésünk a különböző foglalkozások iránt. Ezzel párhuzamosan a valláserkölcsei nevelési alkalmak, a templom imádságos csendje, a konfirmáció vallástétele által meggazdagodik életünk élményanyaga. Így jut el az ifjú a pályaválasztás küszöbére. Akad köztük, aki a lelkipásztori szolgálatra érez hajlamot. Sikeres versenyvizsga után a teológiai tudományok hallgatójává válik. Ez a határpont döntő változás az ifjú életében. Szakítani kell sok mindennel, ami eddigi életét kitöltötte, és meg kell ismerkednie oly örömeikkel, amelyekben eddig nem volt része. Valami belső hang érkezik hozzá: „akik Istent szeretik, minden javukra van” (Róm 8, 28).